

DOLENJEC

List za narodno prosveto in narodno gospodarstvo.

Uredništvo „Dolenjca“: Novo mesto
(Kandija št. 53) sprejema dopise in oglase.
Rokopisi se ne vračajo.

Izhaja vsako soboto, ako je ta dan praznik, pa dan poprej. „Dolenjec“
velja po pošti za celo leto 4 K, za pol leta 2 K. — Oglasi se računajo tri-
stopna petit-vrsta po 10 vin. za enkrat, za večkrat primeren popust.

Upravništvo „Dolenjca“ v Kamniku
sprejema naročnino. — Na naročbe brez
istočasno vposlane naročnine se ne ozira.

Bodi luč!

III.

Tema je legla nad domovino sužnjem... Dolenjec! Z bojnim orožjem je kupil tvoj praded zemljo tvojega rojstva. Krvavo pisana je bila ta pogodba. Potoki prelite srčne krvi so jo pisali. Dragocena, ej, draga, draga je bila ta nakupnina. Vrsta za vrsto junakov je padala, kakor pada snopje pod ostrim srpom žanjice, kakor leže pokošena trava pod koscev nabrušeno koso.

Ti, ki danes vživaš sadove iz svojih očetov krvjo gnojene zemlje, tarnaš, pa jadikuješ, ako le drobtinice, padle raz tvoje mize, žrtvuješ domovini na altar.

Takrat pa, veš, ko je še tema ležala nad domovino sužnjem, pa je hodila krvoločna smrt po bojnem polju, pritiskala svoj črni pečat na čelo bojevnikov, zapirala trudna očesa umirajočih, pustila krvaveti svetobojnega gnjeva prepojeno srce. — Takrat, ko so legale po bojnem polju turobne sence zahajajočega življenja, takrat, ko so izdihovale čete na četo padlih junakov svoje blage duše, takrat, ko je bila krvava pogodba sklenjena z bojnim orožjem v roci in podpisana s smrtjo junakov:

„Tebi bodoča domovina mojih vnukov in potomcev žrtvujem svojo srčno kri, Tebi žrtvujem življenje in imetje dragih in svojcev, zate sem se boril in padel, da nad mojim padcem zavihra in se razvije prapor zmage Slovencev, zate umrjem, da nad mojo gomilo vsklije novo življenje, zasi je novo solnce zlate slovenske svobode.“

Tako je takrat govoril tvoj praded na bojnem polju, sklepajoč krvavo pogodbo za lastnino

svoje nove domovine, za zmago svobode tebi in tvojim potomcem.

Temu je dolgo, dolgo, vsaj blizo 13 stoletij. Slovenska svoboda! — Ali veš, kaj če reči ta velika beseda iz visoke pesmi slovenskega naroda? Svoboda! Poznajo jo divji elementi globoko doli v osrčju zemlje, tam gori nebesni svetovi streme, odkar so začeli biti preko davnih vekov venomer zanjo, ptica v zlati kletki hrepeni po njej, divja zver vkovana v verige sili po njej v divjem čutu svojega živalskega nagona. Vsa bitja in telesa na zemlji, živa in neživa jo zahtevajo po svoji sestavi in bistvu naravnih zakonov, vse različno mišljenje in hrepenenje, vse raznoliko vrvenje in stremenje vesoljnega človeštva združuje se in spaja na tej veliki, dalekosežni cesti, vodeči naproti svobodi. In mi Slovenci? In posebej: in mi Dolenjci? Oj, visoka pesem o zlati svobodi, komaj prihajaš po tvojih apostolih med nas, že se vtapljaš v morju ljudskega gorja, tvoji akordi se porazgube, kakor žalne strune odmev tam sredi neizmernih puščav!

Slovenska svoboda! Svoboden je prišel pred davnimi veki tvoj praded v te prelepe kraje, svoboden si jih je prisvojil z orožjem v roki, svoboden je padel na bojnem polju svoje nove zemlje.

Ali sobojevniki njegovi, ki so nad njegovo gomilo razvili prapor zmage, so le malo časa vživali s srčno krvjo kupljeno svobodo. Hlapčevati so pričeli svojim zaveznikom, divjim Obrom, obdelovali so opustošeno zemljo kot sužnji svojih tlačiteljev in kaj je doba kratkih dveh stoletij, ko so se oproščeni prvega suženjstva pod svojim prvim kraljem Samo zopet vrnili nazaj k luči svobode? V zgodovini slovenskega naroda je bila tudi ta svoboda le kratek odmor, ki ga

vživa tudi jetnik, jetnik spuščjen — med zidove svoje ječe.

In zopet je legla tema nad domovino sužnjem.

Duh robstva je prešel v kri in meso, in še ko je pred približno 100 leti naš prvi slovenski pesnik Valentin Vodnik zapel:

En zarod poganja,
Prerojen ves nov,

se slovenski narod še ni zavedal svojega materinega jezika; služil mu je le za domačo rabo. In veliko tistih, ki so se povzpeli visoko nad svojim narodom, so zatajili svoj jezik, zatajili svoj narod in samega sebe. Narod se tega ni zavedal. Hlapčevska potrpežljivost prešla mu je pregloboko v kri in meso; onih pa, ki so že tedaj prižigali luč svobode, luč omike in prosvete, je bilo tedaj še malo. Kaj torej čuda, če še danes zija med izobraženci v palačah in gosposkih hišah in slovenskim narodom v kmetški hiši in koči nepremostljivo brezdnost kulture napredka prvih in zaostanka zadnjih? Tamkaj luč, tukaj tema.

Dolenjec! razmišljaj resno, da danes nisi več suženj tujih narodov, vedi, da sije tudi nad teboj žarno solnce svobode, spoznavaj, da je tudi tebi odprta pot k luči duševnega in gospodarskega napredka, k luči novoprobujene socialne dobe!

(Dalje prih.)

Križem sveta.

Avstrijski državni zbor. Ne hvali dneva pred večerom! Mirno in dostojno se je začelo to zadnje zasedanje dosedanega parlamenta; ali ta mir je bil le pritajen, kakor mir na morju pred velikim viharjem. Poročali smo že zadnjič, kako viharen je bil konec predzadnjega branja glede zavarovanja pokojnine zasebnim uradni-

Naredili so...

Navadna povest za predpust. Ivan Lah.

(Dalje.)

„Kaj pak bi“, je nadaljeval mešetar ves vesel, da so prišli v pogovoru že tako daleč, „predpust je, drugega dela ni važnega, nori vse in ženi se vsak, kdor utegne, zakaj bi si pa Anton ne kupil kaj tacega, če nam oče proda. Ženska pa tudi ni zadnja stvar.“

„Saj res“, je poprijel stric, „pa se tako nekaj od daleč držita in nas poslušata, pojdiva no malo bliže.“

„Saj res, saj res...“ so začeli vsi.

Smetanka se je branila in Anka tudi, češ, da za mizo spadajo bolj možje, a navsezadnje je stric vstal in je pripeljal Smetanko k mizi. Mešetar Jožon je takrat sunil pod mizo Antona, da naj tudi on gre po Anko, toda Anton je pridno kadil svojo smodko in čakal, da drugi uredi celo zadevo. Tako je pripeljal stric tudi Anko k mizi, dal ji je piti in jo posadil poleg Antona, češ da mladina vkup spada.

„Saj res, zdaj smo vsaj ljudje pri mizi“, je rekel mešetar, ko se je Smetanka vsedla poleg strica.

„Na, zdaj se je pa kupčija ustavila“, je del stric.

„Saj res“, se je posmejala Smetanka.

Anka je pokusila samo malo vina in Anton jo je vprašal, zakaj tako malo pije. Posmejala se je in ga nekoliko pogledala.

„No, oče Smetanov“, je nadaljeval mešetar, „če ste za to, pa naredimo, vi imate deklet, mi pa fanta. Koliko vam damo za njo?“

„Ej, takega blaga je dosti, zato je po ceni. Jaz bom rajše vprašal, koliko nam da, da jo vzamemo.“

„Ti si pravi“, mu je rekla Smetanka, „zato se nisi ženil, ker si hotel imeti dekleta in še kaj povrhu.“

„Seveda, tako je že stara navada“, se je posmejaj stric.

Zdaj pa je posegel vmes Anton:

„Kaj bi dolgo onegavil, če ste za to, pa naredimo.“

Nastal je nekaj časa molk.

„I no, zakaj pa ne“, je rekla Smetanka, „saj se ve, kako je, gospodinje ti je treba, zakaj pa bi bil sam, ko ti ni potreba.“

„I no, temu se lahko odpomore“, je rekel Smetan, „ko bi ve, ženske, kaj čez ponev vrgle“, je pristavil potem.

„Saj res“, se je spomnila Smetanka in vstala.

„Saj ni treba“, je vpil mešetar. Smetanka je z Anko odšla v kuhinjo, Smetan pa je poprijel besedo in rekel:

„Da ne bomo dosti govorili, mislim, da bomo vsi ene misli: jaz sem zadovoljen; osem sto ima deklet, pa ne rečem, da nič več.“

In zdaj se je začelo barantanje, kakor je navada, mešetar je suval pod mizo Smetana, naj še primakne, Anton sam je bil zmignil z glavo in vinjeni stric je gonil vedno, da je poleg denarja tudi deklet nekaj vredno, ker je on poznal mater, ko je bila mlada i. t. d.

In tako je obljubil Smetan tisoč, da bo okrogel denar, za svatbo pa eno telico.

Anton je dolgo hotel še dva stotaka, pa ga je stric pregovoril. Tudi je prišla prav takrat Anka v hišo in se je Antonu posmejala, zato je takoj odnehal. Pokali so pri tem na roke, mešetar je hodil šepetat zdaj temu zdaj onemu, stric je dvakrat polil vino, dokler ni navsezadnje steklo.

V tem je bila Smetanka pripravila cvrtje in trejēt; klobas in slanine je nanesla na mizo.

Stric je začel peti, Smetan je postal nekam zamišljen, Anka je prisedla k Antonu, ki ji je začel

kom. In kakor takrat, bili so zopet 13. t. m. vse-nemški kalini tisti, ki so s svojim nesramnim postopanjem blatili ugled državne zbornice. Takega divjanja še ni bilo od Badenijevih časov sem. Vsenemci so si nadeli masko, da obstruirajo rekrutni zakon; v resnici pa je bila njih obstrukcija naperjena proti vladni volilni reformi. To resnico jim je ministrski predsednik v obraz povedal. Nato so dvignili strašanski krik in psovvanje, tako, da je bilo celo zagrizene nasprot-nike sram. — Razpravljalo se je o nujnem predlogu Vsenemca Steina glede razdelitve avstro-ogrske armade. Pri tem se je celo krona brez-stidno napadala, nič manj seveda podpredsednik Žaček, ki je bil med tem prevzel predsedstvo, in baron Gauč, ki je ogorčeno zavračal vse surove napade. Psovki: lažnjivec, obrekovalec, nesramnost, bedak itd. je kar deževalo po zbornici. Nujni predlog Vsenemcev je bil seveda z veliko večino odklonjen. Seveda je temu vpitju in po-balinskemu razgrajanju pridno pomagal posl. grof Sternberg, ki je govoril proti vsenemškemu predlogu, a zraven tako ojstro napadal poleg vlade tudi vladarja, da ga je moral predsednik opetovano svariti in prekiniti. — Trgovinski mi-nister je predložil vladni predlog o trgovini.

Kriza na Ogrskem. Druzega zanesljivega se tudi še danes o njej ne more poročati, kakor, da se prihodnji pondeljek razpusti ogrski državni zbor in da je s tem poslom pooblaščen general Nyiri, ki bo najbrže v kratkem imenovan kra-ljevimi komisarjem.

Srbsko-avstrijski carinski spor še ni poravnani. Poslanik dr. Vuič je naznanil na Du-naj, da želi srbska vlada sporazumljenje z av-strijsko vlado.

Bolgarski vstaši. Iz Drenopolja obveščene turške vlade so izvedele, da nameravajo bol-garski vstaši v Odrinu razstreliti pošto in vsa javna poslopja z dinamitom.

Položaj na Ruskem. V splošnem se je položaj izdatno izboljšal. Zaprti člani delavskega odbora so deloma izpuščeni, deloma izgnani v oddaljene gubernije. Tudi se oprostijo polovica zaradi upora na vojni ladji „Potemkin“ obtoženi mornarjev. V Črnigori se kmetje pomirujejo. Minister Durnova je naročil kijeviskemu gene-ralnemu gubernatorju, naj z orožjem in brezob-zirno strogostjo iztrebi vstaše in požge njih hiše.

Zarota Kitajcev proti tujcem. Velika kitajska zveza za reforme je baje sklenila 25. pr. m. izgnati vse tujce iz Kitajskega in bati se je, da se to proti Evropejcem in Američanom naperjeno gibanje končava z najljutejim klanjem. Ameriški predsednik Roosevelt odpošlje na Fili-pine še en polk vojakov v obrambo.

Kaj javnost izve in česa ne ve.

Prejeli smo: Novomeščani smo skromneži. Drugod popisujejo društva v listih svoje pri-re-ditve na dolgo in široko, da opozarjajo javnost

pripovedovati o kupčiji. Smetanka je sedela poleg strica in jih vedno silila jesti, mešetar je hvalil i domačo Smetanovo hišo i Antonovo pre-moženje in menil, da spada zelo lepo vkup... Smetanka se je spomnila na mlada leta in na možiteve in je začela o tem pogovor. Vmes so pili in postajali vedno bolj dobre volje.

Zunaj so se bili zbrali ljudje na vratih in na vogalih. Vsi so šepetali, da pri Smetanu glihajo in zdaj so vsi tisti, ki so bili zoper hišo, izpovedali do zadnjega svojo jezo. Natančno so vlekli vse na ušesa, da bi slišali, kako in kaj gre cela stvar. Tako je začelo že vse zebsti, da so se morali pomakniti v hiše k pečem, kjer so povedali marsikaj o Smetanovih in Zametovih, celo zgodovino, kar so pomnili. Bila je že trda noč, ko je prišel hlapec na vas in povedal tistim, ki jih je našel tam, da so naredili...

„Naredili so“, je šlo potem hitro od hiše do hiše, kar so posebno ženske slišale z veliko nejevoljo.

„Torej so ga vendar ujeli“, so govorile jezno. In čakali so ljudje pri polzastrtih oknih, da bi videli, kako se bodo snubači nakladali na sani.

(Konec prih.)

nase. Pri nas je društveno življenje razvito kakor malokje, gledališke predstave se poleg drugih zabav vrste druga za drugo, pa to vse ostane med nami. Niti marljivi damski odbori niso našli dopisnika, ki bi jim bil v slov. dnevniku izkazal zasluženost čast.

Prišel pa je v Novomesto za 14 dni zobo-zdravnik Weiss, ki je predaval dvakrat v Čital-nici o hipnotizmu. Weiss je našel dopisnika, ki se je v „Slov. Narodu“ zgrozil nad židovskim, vsiljivim nastopom. Dopisnik je poročal resnico, zamolčal pa je, da so se Weissu lepo posrečili hipnotični poskusi, ki bi jih v Novem mestu bržčas še dolgo ne bili videli, ako bi slučajno ne bil prišel k nam ta Hebrejec. Weissovo ži-dovstvo pa ne zasluži nič manj graje, kakor židovstvo onih tujih agentov, ki jih vidimo v Novem mestu vsak dan. Sodimo torej, da ta zadeva ni bila vredna dopisa.

Smešen pa je konec poročila, kjer dopisnik globoko ginjen zakliče: kje so časi, kje možje, ko kaj takega (v Čitalnici) ni bilo mogoče! S tem si je torej dopisnik ohladil svojo ogorčenost, da je izlil svoj žolč na Čitalnico.

To pa je vredno, da si zapomnimo zaradi tega dopisnika in zaradi „Slov. Naroda“. Odličen dopisnik namreč je poslal ravno v ta list poro-čilo o neki prireditvi v Čitalnici. „Slov. Narod“ ni objavil poročila, ker je dopisnik grajal na-rodno mlačnost gotovih slovenskih obitelji, ki niti v Čitalnici ne občujejo slovenski. Tistih krogov se je „Slov. Narod“ zbal. Če pa kdo mahne po Narodni Čitalnici — mu je prav.

Javnost ve, da je predaval v Čitalnici Weiss nemški, ker ne zna slovenski. Ali pa ve tudi, koliko se v Novem mestu nemškutari? In ko-liko nemškutari takih, ki hočejo nekaj veljati v narodni družbi. Imen ni treba; ve in pozna jih Novo mesto. Edino oprostljivo je to, da nem-škega sploh ne znajo in da jih razume le tisti, ki se je naučil nemščine v Novem mestu ali kakem dekliškem zavodu. Ali bi ne bil tukaj bolj umesten klic: Kje so možje in očetje!

Poskrbeli bomo, da bo javnost vedela za te zavedne Slovence. 2 R.

Opom. uredništva. Predležeci povsem resnični članek izpod peresa za povzdigo našega družabnega živ-ljenja mnogozaslužnega, uglednega narodnjaka priobču-jemo radi volje. Prosimo pa, v ti zadevi vsestransko uvaževati, da se vsprimo našega programa sami ofiojčno ne moremo spuščati na polje morebitne polemike.

Domače novice.

„Dolenjec“ pred sodiščem. Za prihodnji pondeljek je razpisana vskljena obravnava na pritožbo našega odgovornega urednika proti znani razsodbi tuk. e. kr. okrajnega sodišča v zadevi tiskovne pravde. Odložiti hočemo torej za današnjo številko namenjeno nadaljevalno razpravo in se vzdržujemo vsacega apela na pravicoljubje in pravosodje našega vskljenega sodišča. Nedolžnemu in naj se mu tudi krivica godi, ne pristojta prositi milosti od tam, kjer se mora respektirati gola resnica in pravica. Na vprašanje nekaterih pri tuk. okrajnem sodišču obtoženih, ako imamo pogum istotako kakor doslej svoj list, tudi druge naši podobne raz-sodbe javno razpravljati, si pridržimo odgovor do prihodnje izdaje.

Premeščenje. Davčni pristav g. Franc Predalič je premeščen iz Radovljice v Metliko, davčni praktikant g. Vincenc Pirnat iz Višnje Gore v Kranj, davčni praktikant g. Albert Primec v Ribnici je dodeljen davčnemu referatu v Radovljico.

Šolske vesti. Kot provizorična učiteljica za Mokronog je imenovana g. Ivana Orel, sedaj supl. na Jesenicah. Mesto iz službe izstopivše g. Fran Trošt iz Ljubljane. Gospa Ana Fink-Šufraj je imenovana kot proviz. učiteljica za Ve-like Lašče.

Služba poštnega odpravnikarja na mesto umrle poštarice Amalije Marn je razpisana na Suhorju.

Cankarjev „Jakob Ruda“. Poroča se nam: 17. marca se bo igrala v novomeški Či-talnici Cankarjeva drama „Jakob Ruda“. V na-slovni vlogi bo gostoval g. Dragutinović, član in režiser ljubljanskega gledališča. Slovenci smo

ponosni na Cankarja. In vendar so se našli ljudje, ki že danes rujejo tudi proti tej vprizoritvi. Žalostna istina je, da se del občinstva naslaja le ob igrah, kjer se poje, pleše in strelja. Ne gre pa, da bi se tem ljudem žrtvovali oni, ki si žele umetniškega vžitka. 2 R.

Maskarada „letovišče Šmarjeta v letu 2000“ Narodne Čitalnice v Novem mestu. Vese-lični odsek prosi skupine, ki pridejo maskirane, da se pri njem čim prej zglase. Le v skupnem dogovoru je mogoča enotna vreditev.

Kje je ostal obljubljeni Svetčev večer? Taka in slična vprašanja dohajajo nam od raznih strani. Kakor se nam podtika, da hočemo biti vsegavedni, obžalujemo, da tozadevno tudi mi ničesar ne vemo. Igra „Valenska svatba“ je sicer krasna vprizoritev, ki je zahtevala za naše razmere celo prevelikih žrtev, ali mi si ne mo-remo predstavljati, da bi imela vprizoritev ko-ličkaj skupnega z obljubljenim „Svetčevim večerom“. Odklanjamo za danes torej vsa toza-devna poročila in prosimo od merodajne strani pojasnila.

Obrtna zadruga v Novem mestu je lahko ponosna na svojo krasno uspelo zadnjo veselico v hotelu A. Jacaz. O njej nam je došlo daljše poročilo, ali moj Bog, kje prostora vzeti! Torej potrpljenje božja mast, sicer pa ima, kakor ču-jemo, obrtna zadruga okoli 200 K čistega do-bička. No, kaj potem še treba družega? Ali ni to dovolj sijajen dokaz o sijajnih uspehih pri-re-ditve? Menda vendar!

Posreovalnica za delo. G. Lovro Puš, čevljarski mojster v Novem mestu je — kakor se nam sporoča — vložil prošnjo za koncesijo posreovalnice za pomočnike in učence. To prošnjo namerava raztegniti še v toliko, da se mu podeli koncesija za splošno posreovalnico, torej tudi za vsake vrste posle in uslužbenec. Kolika dobrota bo to podjetje za vse tiste, ki ob da-našnjih razmerah iščejo poslov in delavcev, ozi-roma tudi nasprotno za delavce in uslužbenec, ki iščejo dela in služb! Želimo le, da se to pod-jetje kmalo uresniči, in da gre pristojna oblast marljivemu podjetniku kolikor možno lojalno na roke.

Gasilno društvo v Novem mestu priredi dne 24. t. m. svojemu moštvu predpustno vese-lico v prostorih g. Rozmana „gostilna na Vratih“. Želimo, da si naši hrabri ognjegasei pri tej pri-liko prav iz srca vgase veselja plantoči ogenj vzorne društvene zabave.

Izlet v Postojnsko jamo v Kandiji. Se že dela, se že otvarja — naša Postojnska jama. Sijajno jo odpre šele v nedeljo 18. t. m. naša Ljudska Knjižnica. Vhod v jamo bo iz velike Windischerjeve dvorane. Ceneji smo, kakor v Postojni! Vstop za osebo samo 40 v. oziroma družino samo 1 kronco, to ni veliko. Kdor noče, da ga poznamo, lahko pride kot „maškara“ in kdor si špoga tak šport, lahko plača za tak špas 60 vin. vstopnine. Seveda dostojno mora biti oblečen, sicer se ga vpošlje v drugo jamo. Začetek je ob 7. uri zvečer. Sredi jame svira čarovna godba na lok. Kdor ima putiko v nogah, lahko zraven poskoči, to se pravi, če hoče. Jama je samo to noč odprta, torej požurite se!

Novi grobovi: Umrli je na Suhorju ondotna e. kr. poštarica gospa Amalija Marn, Pokojnica je bila pokopana na taisti dan, ko so njenega moža zaprli v Metliki. Čudna usoda to!

Nanagloma umrl je znani veletržec g. Janko Majdič v Kranju, star šele 35 let za otrpnenjem srca. Pravijo, da je bil še v nedeljo večer v veseli družbi na gori sv. Jošta nad Kranjem. Drugega dne t. j. 12. je nagloma pro-minol.

† Ivan Mandelje, nadučitelj v Sodra-žici je umrl dne 11. t. m.

Kostanjevski gasilci so pogasili pretečeno nedeljo do zadnje iskre ves veliki ogenj svojega prirejenega „gasilnega venčka“. Tu fina elita, tam priprost delavec, a vse je živjalo v brat-skem složju drug poleg drugega nepozabljen vžitek tega sijajnega večera. Vsi prostori pro-stranega krasnega salona g. Lavoslava Bučarja so bili natlačeno polni. Meščanska godba je tem častneje vršila svojo nalogo, čim začudeneje se je pogrešalo udeležitve meščanske garde. No,

pa kakor rečeno, „gasilni venček“ se je tudi brez nje nad vse sijajno pogasil.

Lev v Kostanjevici. Lepo vas prosim, to ni šala, ali kaka reklama, ampak lev je res te dni zašel v našo dolensko Kostanjevico. Prehodil je mnogo sveta, a ta naša letošnja zima mu je tako hudo „udarila“ na možgane, da je revež komaj došel v Kostanjevico — zaspal. Videti ga je semtertja ob dolgih zimskih večerih v restavraciji znane rodoljubne hiše g. Bučarja. Trudijo se na vso moč, da ga vsaj do 24. t. m., to je za predpustno nedeljo — vzbude. Če se jim ta čarovnija posreči — in mi upamo, da se bo — razpostavljen bo ta kralj vse zverine omenjeno nedeljo splošni javnosti. To izvanrednost treba si ogledati in že dosedaj je oglašanih mnogo radovednežev in radovednic iz vseh krajev Dolenjske. Bo pa tudi velik špas si ogledati to divjo mrečino: leva v Kostanjevici. Podrobnosti se izvedo pri našem uredništvu.

Velikansko slovensko podjetje se sme po pravici nazivati projektirana elektrarna g. Lenarčiča v Krškem. Celo podjetje je proračunjeno na 5 milijonov kron. Električna se bo proizvajala v Zagreb (baje tudi Jasko), Brežice, Krško, in vse obmejne kraje ob Savi do Radeč.

Zabavno društvo v Krškem priredi na pustni torek burko: „Eno uro doktor“. Ko bo ta „ura“ minila, se bo „doktor“ z bolniki vred veselo zavrtil.

Zaprli so v Metliki Jožefa Marn iz Suhorja zaradi hudodelstva javne nasilnosti.

Več dopisov in člankov je moralo to pot izostati, ker je bil urednik med tednom na potovanju zadržan. Priobčimo prihodnjič.

Opozorjamo na inserat g. Josipa König-a, o katerem spregovorimo prihodnjič več.

Razne novice.

Bataljon nepokornih vojakov. Bataljon 27. bramb. pešpolka v Sisku bode vsled nepokornosti odpeljan v brambovske zapore v Zagrebu v svrhu nadaljnjih preiskav.

Ustrelila se je zaradi materine smrti hčerka vpok. finanč. kontrolorja Königa v Zagrebu. Naš poročevalec je bil slučajno navzoč, ko je došla v torek dotična brzojavka sorodnikom v K... Brzojavka je naznanila, da je omenjena mati na večer umrla in zaključuje: „zjutraj dva mrliča“. Ugibalo se je, da je hčerka najbrže vsled velike žalosti umrla, nakar je naš poročevalec še dostavil, da kaj takega, če ni bolehala na kaki organični srčni hibi, ni mogoče v tem kratkem času, in če je hčerka mrtva, moralo se je kaj hujšega pripetiti. Hčerka je baje vedno trdila, da ne preživi smrti svoje ljubljene matere.

Ponarejalec 20 kron bankovcev. Pavel Kekič, glavar iz ameriške družbe ponarejalcev naših 20 K bankovcev, doslej v Clevelandu, se ima 13. t. m. zagovarjati pred porotniki v Celju. Zagovarja ga celjski odvetnik g. dr. Jos. Karlovšek.

Po burji v morje. Kakor po velikem Atlantskem oceanu, divjajo zadnji čas tudi po Adriji veliki pomorski viharji. V hrvaškem primorju razsaja silni vihar. Te dni je burja vrgla v Seleah pri Reki učiteljico Antonjo Zelinko v morje. Nek mornar jo je še pravočasno rešil.

Ostanki rimskega vodovoda. V hribu nad Orehovic pri Kostanjevici se še sedaj poznajo razvaline zidovja staro-rimskega vodovoda, ki je preskrboval rimsko mesto Neviodunum (na Krškem polju) z vodo.

Del. zavarovalnica v Trstu — tako se nam poroča — jako hitro rešuje nujne prošnje za podporo. Kakor znano, ponesrečil se je že v jeseni Zorkotov mlinar v Šmarjeti Franc Gorene, ki je našel med mlinskimi kolesi svoj žalostni konec. Njegova mati se je te nesreče tako prestrašila, da jo je zadel mrtvoud in je revica za vsako delo nesposobna. Njen sin je bil zavarovan pri del. zavarovalnici v Trstu. Uložila se je prošnja za podporo. Do danes še ni duha ne sluha o kaki podelitvi opravičeno zahtevane podpore. Oj pravica in usmiljenje, kje sta doma?

Ponarejeni desetkronski zlati (cekini) rumenobebe barve krožijo po trebanjski fari. So

gladko obrobjeni in seveda mehkeji kakor pravi. Torej pozor pred njimi!

„Rožembergerjev ječmen“ in njegova zgodovina. Ko se je l. 1832. opustilo pokopališče pri Šmihelski cerkvi, se je kupila njiva Franca Rožembergerja za 110 goldinarjev. Na tej njivi je bil nazadnje vsejan ječmen. Tako je dobilo tudi novo pokopališče ime „Rožemberger-ja ječmen“. Prva dva mrliča sta bila v en grob pokopana in sicer 30. aprila 1832 (torej je moral biti ječmen leto prej na njivi). Pokopan je bil Jernej Stedl iz Stranske vasi, 80 let star, in Jože Golob iz Vel. Podljubna, star 8 let. No, pred kratkim pa sta umrla dva brata Rožembergerja, eden star gardist, doma na Boričevem, drugi pa posestnik na Rakovniku (Šmihelske fare) in seveda tudi ta dva Rožembergerja počivata na nekdanjem „Rožembergerjevem ječmenu“. Kdor o tej zgodovini kaj boljšega ve, kar naj pove!

To in ono.

Naše občine pa — izgon. Naše občine, sosebno selske dostikrat ne vedo, kako in kedaj vporabiti zakon o izgonu tujih neimovitih oseb. V zmislu odredbe pravosodnega ministrstva se ne sme tako osebo preganjati, ako se tista mudi v občini le mimogrede, torej brez stalnega bivanja. Izgon se sme vporabiti le proti nameravanemu stalnemu potikanju take osebe v občini.

Potres je napravil nove Toplice v Dobri Vodi na Ogrskem.

Peščeni dež so imeli v Palermi. Sklepa se, da se je pesek zanesel po vetru iz Sahare.

Zemeljski plazovi. V Pfarckirhnu na Bavarskem je zemeljski plaz zrušil novo šolo, pod katero je bilo podsutih pet delavcev. Dalje se iz Genfa poroča, da se je pri vasi Grugnay Kanton Valis (v Švici) vrgel dne 12. t. m. velikanski plaz, ki je razrušil skoraj ves gorenji del vasi. Grugnay, 735 m nad morjem, spada k veliki vasi Kamozon in leži v ozadju velikega s pečinami obdanega kotla, s strmoglavo nebotičnimi skalnatimi stenami 2956 metrov visokega Haut de Cry. Šteje kacic 40 hiš z 220 prebivalci. Kakor bomo ob priliki še podrobneje poročali, ta katastrofa ni prva, kajti že l. 1290. se je velikansko pogorje prvič „vsešlo“ in to usedanje je trpelo skozi 18 let.

Nov zrakoplov iznajden. Bratje Wright v Daytonu (Ohio) so znašli zrakoplov, ki presega vse dosedanje iznajdbe. Vsi poskusi z njim so se povoljno obnesli. Zrakoplov pride v uporabo francoski armadi, prodal se je za 800 tisoč kron. Lep denar, kaj, če le kaj velja, namreč zrakoplov.

Narodna prosveta.

Dajmo narodu ljudskih knjižnic!

(Konec.)

Naše občine so na tem storile zelo malo, skoraj nič. Naše mnenje pa je, da je njih sveta dolžnost podpirati društva, ki delujejo na polju ljudske prosvete, oziroma kjer teh ni, zasnovati ljudsko občinsko knjižnico. S tem bi se popravila vrzel, ki je nastala v poslednjih letih. Narod čita rad, treba mu je poskrbeti knjig. To dandanes že ni težko. Koliko knjig leži po zanemarjenih kotih kot nepotrebna šara. Prečitale so se, morda celo ne, in se vrgle v kot. Naša parola bodi: knjige med ljudstvo.

Kaj mi pomaga doma morda tudi najlepša knjižnica, ako je ne izposojujem. Podobna je skopuhovemu zakladu. Odstopim rajše knjižnico društvu, da razpolaga ž njo. K temu se prikupijo knjige še druge in kmalu imamo v kraju lepo knjižnico, ki je temelj bodoče velike narodne šole. Knjižnica bo rastla, se bo množila, rod za rodom bo pil iz nje oživiljajočo silo, mladina se bo zbirala okoli nje; ko bo dorastla, se bo spomnila, kje je našla vir za samoizobrazbo, uteho svojemu hrepenenju; očetje in matere bodo navajali svoje otroke zateči se istotja in imeli bodo izobražen narod, poln zavednosti in samozavesti, ki mu bo dajala sil in močij v boju za obstanek. Veselje v knjigi bi se moralo vcepiti že v šolah, žal da se to pogreša. Ne le, da se

z napačnim postopanjem odvzame pogosto otroku veselje do knjig, ampak prepogosto so zanemarjene šolske knjižnice krive, da se otroci odtujijo knjigi. Naša mladinska knjižnica ni ravno uboga. Dolžnost krajnih šolskih svetov je skrbeti za dobre šolske knjižnice, ki pa morajo seveda služiti v to, da mladina čita, ne pa, da je v omari. Vemo, da se v tem mnogo greši, da se mladini knjige ne izposojujejo, da so šolske knjižnice zanemarjene... S čim naj navdušiš otroka za uk in za vedo, če ne s primerno knjigo! Tu se mora vzbuditi otroku že prvo zanimanje. Spoznati mora, da mu bo knjiga v življenju dala še mnogo dobrega in lepega. In to veselje mu bo ostalo, iskal bo, ko pride iz šole, v knjižnici (občinski ali društveni) nadaljne izobrazbe. Tako kažejo nam časi in tako moramo delati. Na delo torej tisti, ki ste poklicani. Bodočnost naroda je v njegovi izobrazbi, vir izobrazbe pa so ljudske knjižnice. V tem znamenju se bo razvila in ukrepila moč in sila dolenske zemlje, tista sila in moč, ki jo bo potrebovala v najbližnjem času, ko se ji odpirajo pota na vse strani.

Resno besedo na pravo mesto.

I.

V imenu našega ljudstva, katerega interese smo se odločili resno zastopati, prosimo brez vsake neljube polemike in kritike, da blagovole vsi p. n. veselični, zabavni in proučevalni odbori zlasti Novega mesta, kot družabnega ognjišča cele Dolenjske, pri prireditvi zabavnih večerov osobito predstav in javnih predavanj malo več ozirati se na doslej tolikanj prezirani, takozvani proletarijat: **p r i p r o s t o l j u d s t v o**. Ne samo inteligenci, ki jo mora imeti, l j u d s t v u, ljudstvu dajte omike, dajte izobrazbe, ljudstvu prižigajte luč v temne noči njegove duševne zaostalosti. Vi, nositelji kulture in narodne presvete, bodite ne samo mojstri med svojimi sovrstniki, in ne žrtvujte se le za takozvane boljše stanove, marveč, ker vam je znano doslej nepremostljivo brezdno socialnih razmer med našo inteligenco in našim srednjim stanom in še bolj med prvimi in našim priprostim ljudstvom: ne sramujte se stopiti doli s svoje tribune, primite kot narodni tesarji v roke orodje in iztešite z njim tisti za naš slovenski narod prepotrebni most, ki ima polagoma zvezati vse Slovence brez razlike stanov. To, na razne načine prezirano ljudstvo, ne bo šlo ne k Vam, ne za Vami, ampak Vi kot poklicani apostelji prosvete morate stopiti med ljudstvo, da ga spoznavate in da tudi ljudstvo vas spoznava. Da! stopite med ljudstvo, med svoj narod in ne pozabite, da ste tudi Vi le iz njega izšli, da ste kri njegove krvi in če prezirate in zatajujete to kri, zatajujete le samega sebe!

Križem Dolenjske.

Radeče, 194 m nad morjem, blizu 820 prebivalcev, trg ob Savi, zvezan po železnem mostu s Štajersko. Most je zanimiv, ker je brez podpornih stebrov in 84 m dolg. Stal je samo 180.000 K. Tu so imeli že Rimljani svoje ladjišče, to je postajišče za ladje, s katerimi so tržili iz Panonije proti Italiji. Tudi je bila važna rimska postaja ob cesti Aquileja—Liscia, Oglej—Sisek. Trg se omenja prvič l. 1206. Le-tu je služil za časa reformacije Primož Trubar, ki je poleg luteranskih pridigarjev Gregorja Mačka in Janeza Gočevarčiča zelo razširjal luteransko vero. — Jugovzhodno od Radeč „na Njivicah“ je velika papirna tovarna V. Krisperja iz Ljubljane.

Litija, 223 m nad morjem, ličen trg ob desnem bregu Save pod hribom Sitarjevcem (450 m), kjer so že Rimljani rudo kopali. Sedaj kopljejo le-tu živo srebro in svinčeno rudo ali sijajnik. V bližini je tudi velika predilnica. V prejšnjih letih je bilo tukaj kaj živahno pristanišče za savsko brodarstvo. Poleg izdelovalnice savskih ladij so bile tukaj tudi 3 velike vrvarske delavnice. Izdelovale so se vrvi za vlačenje ladij. Proti jugovzhodu, nedaleč od Šmartna je grad Vagensberg (429 m), ki je bil svoj čas last kranjskega zgodovinarja I. V. Valvazorja. — Litija šteje danes približno 700 prebivalcev.

Št. Jernej, 183 m nad morjem, čedna vas severovzhodno od Novega mesta ob cesti proti Kostanjevici ozir. Zagrebu. Kraj je mnogo trpel pod navali Turkov in upornih kmetov, katere je tu porazil Jošt Turn l. 1573.

Narodno gospodarstvo.

Tretje poučno kmetijsko potovanje

čez južne Tirole na Laško namerava prirediti meseca septembra c. kr. kranjska kmetijska družba svojim članom v pouk in zabavo. Pot bo peljala čez Beljak, oziroma za Štajerce čez Maribor, po krasni mnogoopevani Pustarski dolini preko Franzensfeste v Briksen in Bolcan, kjer so večje kleti in moderno urejene tvornice za vkuhanje sadnih pridelkov. Priporočati bi bilo, da si potniki, če so že enkrat tukaj, obenem ogledajo tudi svetovnoznano letovišče Meran. Še predno zasledujemo nadaljno potovanje, dovoljena nam bodi glede časa potovanja kratka opazka. Kolikor nam znano, potovalni odbor ni odločil že definitivno čas potovanja na mesec september. Nam je večina teh krajev še izza vojaških let in potovanja znana. Kdor hoče storiti poučno potovanje obenem tudi z zanimivim, in hoče uživati v polni meri raj teh slikovito čarovnih pokrajin, temu svetujemo iz lastne izkušnje, naj potuje skozi te kraje koncem meseca maja ali začetkom junija. Priporočljiveje je koncem maja. Takrat še ni začela neznosna vročina, ki nadvlada te kraje ob poletnem času, toplota v tem času je kakor nalašč potovanju primerna. V tem času razeveto lovorjevi in prijetnoopojni oljkini gaji zlasti ob levih bregovih prekrasnega sinjega gardiškega jezera. Tudi vinska trta je v najbujnejem cvetu, da ne omenjamo še posebej smokev, limon in drugega južnega sadja, katero deloma tedaj razeveteva, deloma že dozoreva.

(Dalje prih.)

Revir dolenskih lovcev.

Kako pošiljati divjačino na Dunaj ob času, prepovedanem za lov?

Divjačina iz deželá zastopanih v drž. zboru sme se pošiljati po pošti na Dunaj v času prepovedanem za lov (računši pošiljatve, ki se uvažujejo 2 dni po začetku prepovedanega časa) le proti uradno potrjenem potrdilu (lovskemu certifikatu), da divjačina ni pridobljena nezakonitim potom. To potrdilo izdaje odpošiljatelju politična oblast dotičnega okraja; pridjati se ga mora poštni spremnici in na le-tej se vpiše dan, katerega je bilo izdano potrdilo. Vsak odpošiljatelj mora torej glede odpošiljatve vsakojake divjačine dobro poznati predpise o času prepovedanem za lov. Opozarja se, da se vsaka taka pošiljatve, če bi prišla brez omenjenega potrdila na Dunaj, ne dostavi naslovníku, marveč se proda potom pristojnega magistratnega okrajnega urada. Skupčila seveda ne dobi ne naslovník, ne odpošiljatelj, pač pa ima le-ta slednji (odpošiljatelj) trpeti vse iz kršenja teh predpisov nastale posledice.

Za lov prepovedan čas.

od 1. jan.	do 31. oktob.	za srne in mladiče
" 1. "	" 30. junija	" jerebice
" 15. "	" 16. maja	" srnjake
" 1. febr.	" 31. maja	" jelene
" 1. "	" 31. julija	" prepelice in ključnače
" 1. "	" 16. avg.	" poljske zajce
" 1. "	" 31. avg.	" košute in mladiče
" 1. "	" 16. sept.	" fazane
" 1. marca	" 30. junija	" divji gosi, race in liske.

Po tem izkazu sta torej mesec november najbolj nevarna vsej omenjeni „zverini“ in njej sorodni „mrcini“.

Jos. Morauc, Novo mesto

Okrajni zastop c. kr. priv. Assicurazioni Generali v Trstu

zavaruje proti ognju, toči, vlamu, neizgodam, na življenje itd. itd.

Priporoča svojo bogato zalogo

manufakturnega in modnega blaga

kakor: sukno, loden, peruvijen, toskin i. dr.

Ugodna prilika za ženine in neveste!

Prave ruske galoše.

Najnovjši moški klobuki!

Fino moško perilo, kravate itd.

Nagrobni venci.

Cene nizke, postrežba solidna in točna.

V tem ravno na novo izhajajočem listu naznanjam, da sem sredi pretečenega leta **otvoril svojo**

odvetniško pisarno v Kostanjevici

in sicer v po domače imenovani

„Marokovi hiši“

Zastopanje prevzemam v vsakoršnih civilnih in kazenskih pravnih stvareh in izdelavam različna pisma.

Dr. Franc Prevc
advokat.

Dolenjci!

Naročajte in priporočajte „Dolenjca“

Za napravo in popravo
hišnih brzojavov in telefonov

se priporoča

Jos. Otto, Novo mesto št. 154.

Otvoritev hotela.

Podpisani naznanjam slav. občinstvu, da sem s 1. februarjem otvoril

hotel „Pri pošti“
v Novem mestu.

Na razpolago je vedno dosti lepih udobnih sob za prenočevanje po nizki ceni. V restavraciji pa bom točil različna prirodna pristna vina in postrezal z okusnimi gorkimi in mrzlimi jedili.

Obilnega obiska prosi

Josip Köniq.

Priporočam

p. t. občinstvu svojo bogato zalogo vsakovrstnega blaga in sukna za gosposke in kmetske obleke.

Prodajam

blago za obleke tudi na metre.

Izvršujem

po meri po najnovjši modi in najnižji ceni.

Jak. Mikolič, Novomesto.

Anton Hočevar

tovarnar usnja ~ Novo mesto

priporoča vsem p. n. trgoveem z usnjem svoj lastni izdelek

domačih podplatov

ter vsake druge vrste usnja.